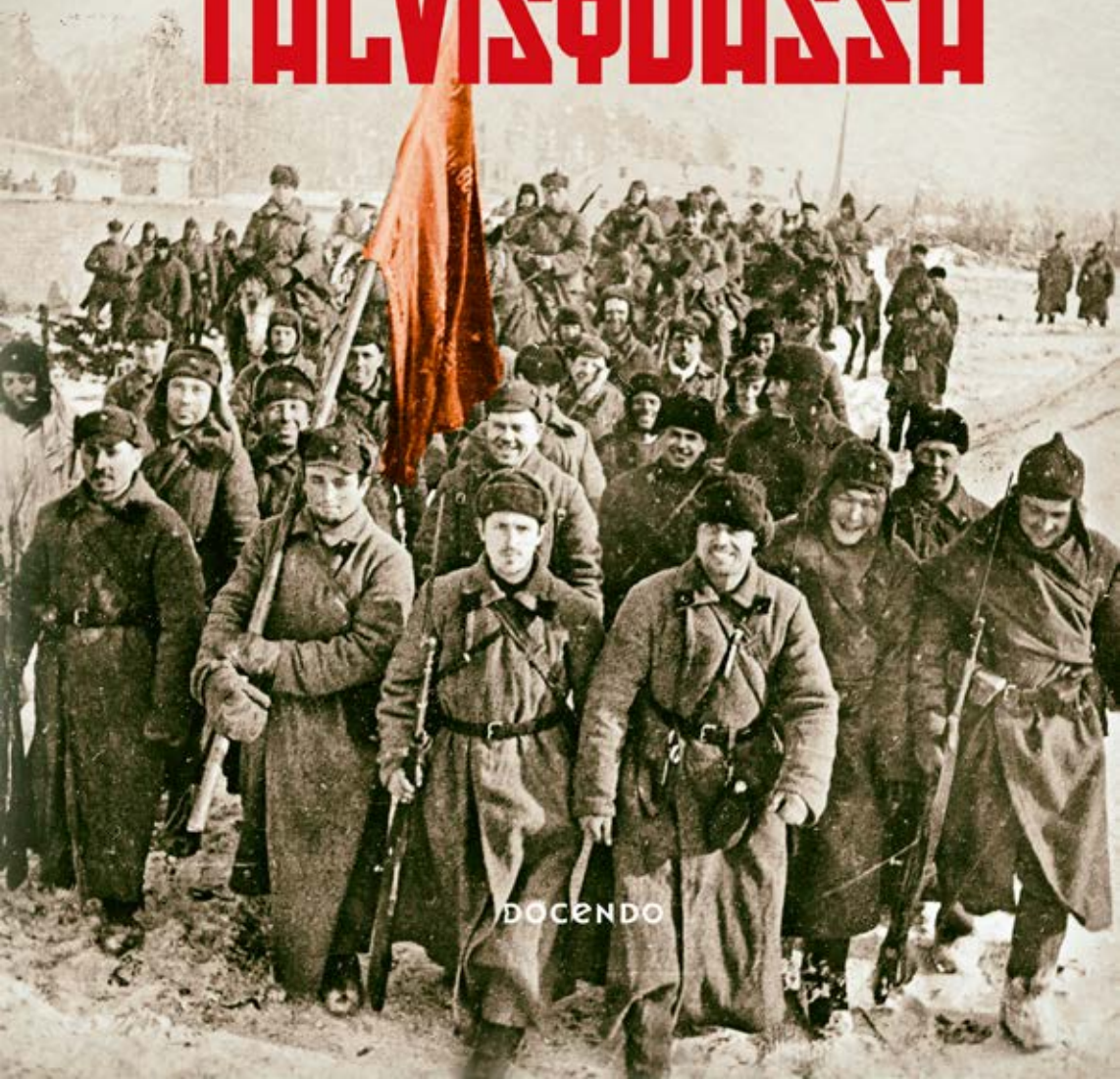

TIMOFEI MALIKOV

ΣΥΦΜΕΝ VAPAUTTAMINEN TALVISΦDASSA

DOCENDO

Timofei Malikov

**Suomen vapauttaminen
talvisodassa 1939 – 1940**

**85 vuotta Neuvostoliiton
ja Suomen sodasta**

DOCENDO

Ensimmäinen painos

© Timofei Malikov ja Docendo 2025

Docendo on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

Kansi: Mainostoimisto Kalevantuli

Kansikuva: Suomen Sotilas kuva-arkisto

Typografia: Marjaana Virta

Kääntäjä: Maija Dahlgren

Esipuhe: Timo Vihavainen

ISBN 978-952-850-276-0

Painettu EU:ssa

Tuoteturvallisuusasioihin liittyvät tiedustelut:

tuotevastuu@docendo.fi

Sisältö

Esipuhe 7

Suomentajan alkusanat 18

Tekijältä 21

Osa I

1 Matkalla suureen päämäärään 27

2 Münchenin sopimus ja sen seuraukset 30

3 Jartsevin tunnustelut 36

4 Litvinovin neuvottelut 39

5 Tasapainottelua veitsenterällä 42

6 Sodan syttyessä 48

7 Diplomaattinen hyökkäys 52

8 Neuvottelujen ensimmäinen kierros 60

9 Neuvottelujen toinen kierros 66

10 Neuvottelujen kolmas kierros 72

11 Suomenvastainen kampanja neuvostolehdistössä 84

12 Mainilan provokaatio 94

13 Viimeiset rauhan päivät 115

Osa II

14 ”Kansamme ei ainoastaan osaa, vaan myös rakastaa taistella” 141

15 Hyökkäysoperaation suunnitelmat ja skenaariot 143

16 Julistamattoman sodan ensimmäinen päivä 147

17 Terijoen näytelmä 157

18 Suomen kansanarmeija 167

19 Väestön evakuointi 171

20 Taistelu rauhasta Kansainliitossa 175

21 Ensimmäiset onnistumiset ja epäonnistumiset 184

22 Propagandasotaa kahdella rintamalla 192

23 Pravdan stalinilainen toimitus 206

- 24 Internoitu väestö 211
- 25 Ryöstely ja joukkokarkuruus 217
- 26 Taistelu Skandinavian sillanpääasemasta 222
- 27 Ulkomaisten apu Suomelle 230
- 28 Tiellä rauhaan 233
- 29 Katsaus yleiseen mielipiteeseen 237
- 30 Tammikuun pakkaset 245
- 31 Uhka lännestä 265
- 32 Saksa ryhtyy vastatoimiin 269
- 33 Käännös rauhaan 273
- 34 ”Vapauttamisesta turvaamiseen” 276
- 35 Kansanhallituksen toimimattomuus 282
- 36 Kuuma helmikuu 285
- 37 Hitlerin vastainen liittouma valmistelee iskuja 293
- 38 Kahden tulen välissä 299

Osa III

- 39 Maaliskuun kriisi 307
- 40 Rauhanneuvottelut Moskovassa 317
- 41 Hengähdystauko 369
- 42 Menetyksiä ja paluu 379
- 43 Kansallisia paljastuksia 387
- 44 Puolalainen yhteys 390
- 45 Kirjallisuuden myytit 392
- 46 Sodan poliittiset johtopäätökset 397
- 47 Vastareaktio 401
- 48 Muistomerkkejä ja muisto 404

- 49 Liitteet 409
- 50 Lähteet 439
- 51 Viitteet 445

Esipuhe

Talvisodan historia Venäjällä

Kuten tunnettua, Neuvostoliitossa yritettiin talvisodan historia vaieta tai muuttaa huomaamattomaksi historian alaviitteeksi. 1960-luvulla ilmestyneessä laajassa *Suuren isänmaallisen sodan historiassa* sitä käsittelevä luku oli nimeltään ”Aseellinen konflikti ja sen rauhanomainen ratkaiseminen”.

Perestroikan aikana kansalle kävi täysin selväksi, että sitä oli peitetty ja että historiankirjoitus oli pahasti vääristellyt asioita. Tämä koski myös, ja erityisen suurella määrällä, talvisotaa. Sensuurin hellittäessä ilmestyikin Venäjällä useita asiallisia ja historiallista totuutta kunnioittavia esityksiä. Osa niistä oli tehty yhteistyössä suomalaisen kanssa.

Merkittävimpiä näistä olivat Olli Vehviläisen ja O. A. Ržeševskin päätoimittama *Zimnjaja voina 1939–1940 I-II, politišeskaja istorija*¹ ja A. N. Saharovin, V. S. Hristoforovin ja T. Vihavaisen päätoimittama *Zimnjaja voina 1939–1940 gg. Issledovanija, dokumenty, kommentarii*.² Näissä oli mukana myös runsaasti dokumentteja, tutkimukselle aivan uusiakin.

Dokumenttjulkaisut saivat Venäjällä suuren suosion, kun virallisen historian auktoriteetti oli Neuvostoliiton romahtaessa sekin romahtanut. Talvisodasta julkaistiin erittäin paljon dokumentteja venäjäksi; itse asiassa siellä ilmestyi niitä paljon täydellisempinä kokoelmina kuin Suomessa. Neuvostodokumentit piirsivät kuvan aggressiivisesta Suomesta ja jalomielisestä Neuvostoliitosta: Suomi muka aloitti sodan ja voittamaton puna-armeija saattoi sen järkiinsä.

Tämän kirjan salanimellä kirjoittava tekijä edustaa Venäjän kuuluisaa intelligentsijaa, joka aina on ollut oppositiossa sortavaksi ja valheelliseksi nähtyä ”valtaa” vastaan. Hän osaa myös suomea ja on käyttänyt suomalaisia arkistoja.

Yllätyksekseen hän saattoi havaita, että moni otti nuo läpeensä valheelliset stalinistiset dokumentit täysin tosissaan. Dokumenttien julkaisemisen ohella oli myös selitettävä niiden merkitys. Tämä kirja sisältää sekä talvisodan ydinkysymyksiä valaisevien dokumenttien suomennokset että selityksen siitä, millaiseen historialliseen yhteyteen ne kuuluvat.

Edellä mainitut venäläis-suomalaisena yhteistyönä syntyneet talvisotakirjat, niin korkealla tasolla kuin ne ilmestyivätkin, eivät vielä sellaisenaan riittäneet rokottamaan venäläistä lukijaa törkeitäkin historian vääristelyjä vastaan. Täysin ilmeisiä faktoja saatetaan kieltää ja vääristellä taas nykyään, ja aivan erityisesti voidaan selittää sinänsä rikollisia toimia valtioedulla, joka muka oikeutti turvautumaan arveltaviinkin keinoihin isänmaahan kohdistuneen uhkan torjumiseksi.

Tämän venäläisen kirjan julkaiseminen suomeksi on mielestäni suomalaisen lukijan kannalta hyvin tarpeellinen ja tärkeä siksi, että siinä näemme venäläisen intellektuellin tavan lähestyä sellaista historiallista totuutta, jota ”valta” taas yrittää parhaansa mukaan vääristellä. Ehkä vieläkin tärkeämpää ja kiinnostavampaa on se, miten kirjassa tuodaan esille, millainen oli se maa, joka vuonna 1939 hyökkäsi Suomeen, ja miten se silloin perusteli tämän kansainvälisen oikeuden ja yleisten moraaliperiaatteiden vastaisen aggressionsa. Tämä venäläinen aikalaisnäkökulma tuohon maamme ja kansamme kannalta niin keskeiseen tärkeään sotaan on meillä tähän saakka ollut tuntematon.

Venäjällä tuon aikakauden Neuvostoliiton yleinen luonne on paremmin tiedossa kuin meillä Suomessa, joten siitä on suomalaista lukijaa varten tarpeen tässä tuoda vielä esille muutamia seikkoja, jotka voivat olla hyödyllisiä tämän kirjan lukijalle.

Neuvostoliitto vuonna 1939 – uudenlainen valtio ja yhteiskunta

Niin sanotun Lokakuun vallankumouksen jälkeen Venäjän yhteiskunnasta ei vielä tullut sosialistista. Niin ei tapahtunut myöskään heti sen jälkeen, kun vuoden 1922 lopulla oli muodostettu uusi valtio, Neuvostoliitto. Valtionideologian, marxismi-leninismien eli leniniläisen marxilaisuuden mukaan sosialistisen yhteiskunnan oli oltava pitkälle kehittynyt eli teollistunut. Venäjä sen sijaan oli kehittymätön maatalousmaa. Neuvostoliiton muuttaminen maatalousmaasta teollisuusmaaksi toteutettiin kahden ns. viisivuotissuunnitelman aikana, vuodesta 1928 vuoteen 1936.

Vuoden 1936 lopulla selitettiin, että maassa nyt vihdoinkin vallitsi uudenlainen yhteiskuntajärjestelmä, joka myös nopeasti muuttaisi ja oli osittain jo muuttanut sen kansalaiset uudenlaisiksi ihmisiksi. Ihmisten tietoisuushan määräytyi yhteiskuntajärjestyksen perusteella. Samaan aikaan tuli voimaan uusi, sosialistinen perustuslaki, joka ei ainoastaan myöntänyt ihmisille kaikkia liberaalin yhteiskunnan julistamia vapauksia, vaan lupauksensa mukaan myös käytännössä toteutti monien muidenkin hyvien asioiden toimeenpanon. Porvarilliseen yhteiskuntaan verrattuna ihmisten hyvinvointi ja tasa-arvo olivat aivan uudella ja paljon korkeammalla tasolla.

Sosialismin vallitessa oletettiin, että uudenlaisen yhteiskuntajärjestyksen ansiosta kaikki ihmisten toisiin ihmisiin kohdistama sorto oli loppunut, kuten myös esimerkiksi kansalliset ennakkoluulot. Keväällä 1937 eli heti sosialismin toteuduttua alkoi niin sanottu suuri terrori, josta oli ollut merkkejä jo vuoden 1934 lopulla tapahtuneesta Leningradin puoluejohtaja Kirovin murhasta lähtien.

Vuosien 1937 ja 1938 aikana teloitettiin ampumalla yli 700 000 ihmistä. Sen lisäksi tuhannet ja taas tuhannet menehtyivät keskitysleireillä ja karkotuksessa. Laskutavasta riippuen määrän on arvioitu olevan miljoonaluokkaa. Vuodet 1937–1939 muistetaan ennen muu-

ta suuren terrorin vuosina, mistä oli paljon tietoa ulkomaillaakin; esimerkiksi kuuluisat näytösoikeudenkäynnit olivat julkisia. Merkitävää oli, että terrorin voitiin havaita hävittävän kokonaisia vanhojen bolševikkien ikäluokkia, ja se myös tuhosi koko puna-armeijan ja laivaston korkeamman johdon.

Tuohon aikaan maailmassa ei ollut toista Neuvostoliittoon verrattavaa terrorivaltiota. Saksa ei vielä toteuttanut kansanmurhapolitiikkaa ennen syksyn 1939 hyökkäystä Puolaan. Sen harjoittamaa terroria voitiin vielä pitää enemmän tai vähemmän normaalina sodankäyntiin liittyvänä raakuutena.

Maailman suurin sotilasmahti ja sankarien maa

Neuvostoliitto saavutti maailmansotaa edeltävät talousluvut vasta ensimmäisen viisivuotissuunnitelman aattona, vuonna 1928. Sen jälkeen se keskittyi raskaan teollisuuden luomiseen ja 1930-luvun jälkipuoliskolla aseiden tuotantoon. Vuonna 1939 Neuvostoliitolla oli enemmän nykyaikaista sotakalustoa kuin koko muulla maailmalla yhteensä. Lisäksi koko maa ja yhteiskunta oli joka suhteessa valmistettu sotaa varten. Hallinnon hoiti puolue, jonka elimissä oli kaikilla hallinnon tasoilla salainen sektori, joka käsitteli sodankäynnin kannalta tärkeät asiat taloudesta liikekannallepanoon. Sillä oli arkistoisakin aina oma, salainen osastonsa.

Koko yhteiskunta oli militarisoitu, joten kaikki, niin miehet kuin naiset, harjoittelivat vapaa-ajallaan sotilaallisia taitoja: ampumista, auton ajamista, lentämistä, laskuvarjohyppyjä ja niin edelleen. Puhuttiin ”vorošilovilaisista yhteislaukauksista”, jotka tuhoaisivat jokaisen vihollisen. Neuvostotekniikan julistettiin olevan maailman parasta, ja etenkin lentäjät tekivät jatkuvasti uusia ennätyksiä. Uusi sosialistinen ihminen näytti myös yltävän ällistyttyviin saavutuksiin: miehet ja naiset kävelivät, ratsastivat, purjehtivat ja ajoivat autolla valtavia matkoja minimiajassa. Ennätyksiä syntyi jatkuvasti erilais-

sa sotilasurheiluiissa, kuten laskuvarjohypyssä ja uinnissa. Napaseudun tutkijat suorittivat hämmästyttäviä urotekoja ankarissa oloissa. Neuvostoliitto oli sankarien maa ennennäkemättömässä mitassa ja laajuudessa.

Jos huomenna on sota, niin valmiina ollaan!

Vuoden 1939 syksyllä neuvostolehdistö rummutti herkeämättä ajatusta maan sotilaallisesta ylivoimaisuudesta mitä tahansa vihollista vastaan. Kuvaan kuului, että tulevaa sotaa luonnehdittiin jo ennakolta neuvostoihmisen kannalta helpoksi ja hämmästyttävän vähän uhreja vaativaksi. Sota käytäisiin vihollisen alueella ja siitä selvittäisiin hyvin vähällä verellä (*maloj krovju*).

Venäläinen tutkija Aleksandr Nevežin on nimittänyt tämän kampanjan nostattamaa mielialaa ”hyökkäyssodan syndroomaksi”³

Neuvostoliiton ystävät ja viholliset

Neuvostoliitto oli maailman ensimmäinen ja ainoa sosialistinen maa, ja jo sen virallinen ideologia selitti, että kapitalismin ja imperialismin voimat ehdottomasti pyrkivät hävittämään tämän vihollisensa, joka kaikinpuolisesti edusti erilaista maailmaa kuin ne, ja joka pyrki luonteensa mukaisesti auttamaan muitakin historialliseen edistykseen pyrkiviä kansoja. Kuten marxismi-leninismi oletti, imperialistinen maailmanjärjestelmä oli Neuvostoliiton luonnollinen ja peruuttamaton vihollinen. Kysymys oli siitä, kuka kukistaa kenet – *kto-kogo?*

Toki sosialistisella maalla oli mahdollisuus käyttää hyväkseen imperialistien keskinäisiä ristiriitoja. Vuonna 1933 Neuvostoliitto oli liittynyt Kansainliiton jäseneksi, kun Saksa erosi siitä. Samalla oli Hitlerin tahdosta loppunut myös vuosina 1922–1933 (itse asiassa vuoteen 1934 saakka) Neuvostoliiton kanssa harjoitettu yhteistyö,

joka oli ollut sekä taloudellista ja poliittista että sotilaallista. Sen ansiosta Saksa oli saanut tilaisuuden kehittää ja kokeilla uudenlaisia aseita, kuten panssareita ja lentokoneita Neuvostoliiton alueella.

Vuosina 1934–1939 Saksan ja Neuvostoliiton suhteita leimasi poliittinen vihamielisyys. 23.8.1939 solmitun Molotov–Ribbentrop-sopimuksen solmimisen jälkeen yhteistyö alkoi uudella voimalla ja oli paitsi taloudellista ja sotilaallista, myös poliittista. Neuvostoliiton raaka-ainetoimitukset Saksalle olivat jälkimmäisen sodankäynnin kannalta keskeisen tärkeitä vuoden 1939 syksystä aina vuoden 1941 kesäkuuhun saakka, ja toki vaikuttivat vielä sen jälkeenkin. Saksa myi puolestaan Neuvostoliittoon muun muassa työstökoneita ja aseita.

Saksan ja Neuvostoliiton yhteinen rintama länsivaltoja vastaan sisälsi myös poliittisen puolen ja läheni luonteeltaan liittoa. Molemmat valtiot edustivat myös toisenlaista ideologiaa kuin länsivallat. 28.9.1939 solmitun raja- ja ystävyyssopimuksen johdosta pitämässään puheessa kansankomissaarien neuvoston puheenjohtaja (pääministeri) Vjatšeslav Molotov julisti, että Saksa oli nyt Euroopassa rauhanvoima ja sille sodan julistaneet Englanti ja Ranska puolestaan sodanlietsojia.

Saksa oli tarjonnut rauhaa, mutta imperialistisille suurvalloille se ei kelvannut, kertoi Molotov. Ne selittivät käyvänsä sotaa ”hitlerismiä” vastaan, mutta tällainen ideologinen perustelu sodalle muistutti uskonsotaa, jollaiset olivat aina olleet kansoille onnettomuus.

Ideologioita ei voida kukistaa sodalla, selitti Molotov. Sitä paitisi länsivaltojen esittämä pyrkimys ”entisen Puolan” palauttamiseen oli selvästi falski. Sen estämisestä oli olemassa kahden maailman vahvimman sotilasvallan, Saksan ja Neuvostoliiton, takeet, ilmoitti Neuvostoliiton hallituksen päämies.

Neuvostoliitossa harjoitettu Saksan miellyttämispoliitiikka meni niin pitkälle, ettei neuvostojulkisuudessa saanut Molotov–Ribbentrop-sopimuksen voimassa ollessa puhua fasismista negatiiviseen

sävyyn, ja jopa Kominternin jäsenpuolueet velvoitettiin tukemaan Saksan kantoja politiikassa. Saksan miehittämässä Ranskassa tämä oli henkisesti erityisen kova vaatimus.

Kuten jo aiemmin, Versailles'n rauhan solmimisen jälkeisellä Rappallo-politiikan kaudella, Saksa ja Neuvostoliitto olivat taas maailmassa lähes ainoat toistensa ystävät. Asian voi todeta vaikkapa Stalinin saamista 60-vuotispäivän tervehdyksistä, joiden joukossa myös Suomen demokraattisen tasavallan hallitus eli Terijoen hallitus nousi varsin korkeaan rankiin.

Saksa ja Neuvostoliitto olivat jakaneet Euroopan etupiireihin 23.8.1939 solmitulla sopimuksella, ja ne todella olivat maailman kaksi vahvinta sotilasvaltaa, kuten Molotov oli julistanut. Ne molemmat sitä paitsi sijaitsivat hyvien yhteyksien päässä Suomesta, toisin kuin Ranska ja Englanti tai edes Yhdysvallat, joka oli sodasta syrjässä, mutta sängen merkittävä talousmahti.

Mitä Suomen asemaan tulee, sen suhteet Neuvostoliittoon olivat 1930-luvun lopulla olleet viileät, mikä näkyi muun muassa Leningradin konsulaatin sulkemisessa isäntämaan kehotuksesta. Myös Saksan suhteet Suomeen olivat viileät, mikä johtui Suomen arvostelusta suhtautumisesta Saksan laajenemispolitiikkaan. Tähän viittasi myös Hitler selittäessään, miksi Saksa ei millään tavalla tukenut Suomea Neuvostoliittoa vastaan.

Kun kutsu Moskovan neuvotteluihin lokakuussa 1939 saatiin, ei Suomella ollut mahdollisuuksia saada mistään sotilaallista tukea, lukuun ottamatta Ruotsia, jonka sotalaitos oli tuolloin varsin heikko. Kansainliiton jäsenenä Suomella sen sijaan oli mahdollisuus pyytää järjestön jäsenmaiden apua, mikäli se joutuisi sotilaallisen hyökkäyksen kohteeksi.

Suomen puolustusvoimat olivat omassa sarjassaan suhteellisen suorituskykyiset, mutta Neuvostoliiton nykyaikaisen konearmeijan rinnalla niiden merkitystä oli pidettävä vaatimattomana ellei ole-mattomana.

Neuvostolehdistöllä oli kaikki syyt ylimielisyyteensä, kun se ennen puna-armeijan hyökkäystä pilkkasi Suomesta kuulunutta uhoa, jonka mukaan yksi suomalainen vastaisi kymmentä venäläistä. Myös Wolf Halstin uuteen kirjaan *Suomen puolustaminen* suhtauduttiin ironisesti.

Ennen kuin puna-armeija hyökkäsi, suoritettiin neuvostolehdistössä eräänlaista propagandistista tulivalmistelua ja väitettiin sosiaalisten ristiriitojen kärjistyvän Suomessa koko ajan. Maan talous oli liikekannallepanon takia romahtamassa. Suojeluskunta-laisten ja reserviläisten välillä väitettiin olleen puukkotappeluita, ja palvelukseen kutsuttujen reserviläisten perheiden oloja kuvattiin kurjiksi.

Lehtien lukijat saattoivat siis täydellä syyllä odottaa Suomessa tapahtuvan sosiaalinen vallankumous ja ainakin osan kansaa olevan Neuvostoliiton puolella sortajiaan, vuoden 1918 ”lahtareita” vastaan.

Juuri ennen hyökkäystä julistikin vetoamus, joka julkaistiin Neuvostoliitossa SKP:n nimissä, kansannousun hallitusta vastaan. Samassa vetoamuksessa lupailtiin jo uudelle, perustettavalle hallitukselle suurta aluelajennustakin jalomielisen naapurin toimesta. Samaa vihjaili myös Molotovin puhe, joka julkaistiin sodan alkamista edeltävänä päivänä.

Niin sanottujen Mainilan laukausten johdosta aloitettiin kautta Neuvostoliiton raivoisa kampanja, jossa yleisiin kokouksiin kutsutut kansanjoukot vaativat sotahullujen suomalaisten rankaisemista kolminkertaisella iskulla.

Suomen demokraattinen tasavalta ja Suur-Suomen muodostaminen

Sodan sitten alkaessa pursuivat lehdet uutisia siitä, miten kansanjoukot kautta koko laajan Neuvostoliiton hyväksyivät hallituksen politiikan, ja kuinka monet merkittävimmät kulttuuripiirien edus-

tajat akateemikkoja myöten julistivat tukensa Suomen ”uudelle hallitukselle”, jonka kerrottiin olevan luonteeltaan väliaikainen, mutta joka oli jo välittömästi muuttanut maansa nimenkin Suomen demokraattiseksi tasavallaksi.

Nyt oli olemassa kaksi Suomea: valko-Suomi ja kansanvaltainen Suomi. Neuvostoliitto auttoi ”loistavan ja voittamattoman” puna-armeijan voimin kansanvaltaista Suomea sen pyynnöstä.

Puna-armeijan ei missään tapauksessa voitu olettaa loukkaavan Suomen itsenäisyyttä, päin vastoin. Tämän todisti jo sekin, että suhteellisen pientä Kannaksella tapahtuvaa alueluovutusta vastaan Suomelle annettiin peräti 20 kertaa suurempi alue Itä-Karjalasta. Puna-armeija saapui Suomeen maan hallituksen kutsusta auttamaan sodanlietsonnan pesäkkeen likvidoinnissa.

Mainitun aluelahjoituksen kerrottiin toteuttavan Suomen ja Karjalan kansojen vuosisatainen unelma, jälleenyhdistyminen, toteutumista, selitettiin Terijoen hallituksen ja Neuvostoliiton kansankomissaarien neuvoston allekirjoittamassa sopimuksessa, joka astui heti voimaan.

Näin siis tuli sekä perusteltua Suur-Suomen idean oikeutus että jopa perustetuksi se: sopimushan astui voimaan heti, ja Suomi säilyi itsenäisenä valtiona eikä sitä suinkaan ollut tarkoitus liittää Neuvostoliittoon, saati Venäjään, selitettiin.

Suomessa asia ei näytä herättäneen minkäänlaista kannatusta, ja se on myös jäänyt varjoon niin yleisessä tietoisuudessa kuin historian tutkimuksessa. Se on myös haluttu unohtaa Neuvostoliitossa ja Venäjällä, vaikka asialla on toki suuri periaatteellinen merkitys.

Kuitenkin uusi Suur-Suomi oli tarkoitettu pysyväksi historialliseksi uutuudeksi, jolle kirjoitettiin jo oma historiakin.⁴ Se sai myös oman hakusanan vuonna 1940 ilmestyneessä politiikan sanakirjassa.⁵

Suomen uusia rajoja esittelevä kartta julkaistiin heti Pravda-lehdessä koko sivun laajuuisena, ja se levisi monimiljoonaisena painok-

sena kaikkialle Neuvostoliittoon ja muuallekin maailmaan. Uusia Suomen karttoja julkaistiin myös suurina painoksina seinille ripustettaviksi valistustyöntekijöiden käyttöön.

Historia perutaan: Karjalais-suomalainen sosialistinen neuvostotasavalta

Kun Neuvostoliitto oli pannut kaiken arvovaltansa uuden ”Suomen demokraattisen tasavallan” taakse ja solminut sen kanssa valtiosopimuksenkin, sen oli tavattoman vaikeaa tunnustaa sen jälkeen uudelleen Helsingissä istuvaa Suomen hallitusta ja solmia rauhaa sen kanssa.

Se merkitsi kasvojen menetystä, mutta asiaa voitiin yrittää peitellä sumutuksella, perustamalla uusi neuvostotasavalta, joka asiaa tuntemattomista saattoi näyttää jopa alkuperäisen skenaarion mukaiselta ratkaisulta.

Karjalais-suomalainen sosialistinen neuvostotasavalta perustettiin 31.3.1940. Siihen liitettiin Suomelta riistetyt alueet lukuun ottamatta kaistaletta Kannaksen eteläosassa. Toisin kuin sen edeltäjä, Karjalan autonominen sosialistinen neuvostotasavalta, joka oli ollut Venäjän sosialistisen federatiivisen neuvostotasavallan osa, uusi tasavalta oli virallisesti oma valtionsa, jolla oli oikeus halutessaan myös erota Neuvostoliitosta.

Uuden tasavallan kieleksi tuli venäjän ohella suomi, jonka käyttö oli kaikkialla lopetettu suuren terrorin aikana, vuoden 1937 lopusta lähtien, ja korvattu kyrillisillä kirjaimilla kirjoitetulla karjalan kielellä. Tämä kieli, jota oli parin vuoden ajan käytetty niin kouluissa kuin lehdistössä, jäi nyt vuorostaan yhtäkkiä ja kokonaan pois käytöstä.

Uuden tasavallan perustamista motivoitiin sillä, että siihen liitetyt alueet olivat luonteeltaan suomalaisia; itse asiassa ne oli täydellisesti tyhjennetty asukkaista, jotka oli evakuoitu Suomeen. Uusia suomalaisia alamaisia uuteen tasavaltaan tuli vain noin parisataa.

Toisen maailmansodan jälkeen koko Karjalan kannas liitettiin Venäjän federaatioon ja Leningradin alueeseen ja sen paikannimet muutettiin. Suomalaiset nimet säilyivät vain Laatokan luoteis- ja pohjoispuolisilla alueilla. Suomen kieli kuitenkin säilyi uuden neuvostotasavallan toisena virallisena kielenä aina vuoteen 1956 saakka, jolloin tarpeettomaksi käynyt tasavalta lakkautettiin.

Kaiken kaikkiaan tämä kirja tuo esiin paljon sellaista suomalaiselle lukijalle uutta, mikä liittyy talvisotaan ja on tähän saakka ollut saatavissa korkeintaan venäjäksi. Venäjäksi se on ollut saatavana vain pieninä painoksina levinneissä ja harvojen asiantuntijoiden tuntemissa kirjoissa.

Tämä sangen tärkeä ja kiinnostava näkökulma tulee nyt tämän kirjan kautta suomalaisenkin lukijan ulottuville. Tämän kirjan ilmestymistä onkin syytä tervehtiä merkkitapahtumana myös meikäläisessä talvisotakirjallisuudessa.

Sulkavalla 7. tammikuuta 2025

Timo Vihavainen

Suomentajan alkusanat

Venäjän kielellä julkaistu alkuperäisteos sisältää ainutlaatuisen kokonaisuuden tekijän kokoamia arkistoasiakirjoja, sanomalehtikirjoituksia, runoja ja pilapiirroksia. Teoksen kääntäminen ja toimittaminen suomalaiselle lukijakunnalle on nyt erityisen ajankohtaista, kun talvisodan päättymisestä tulee maaliskuussa 2025 kuluneeksi 85 vuotta ja kun itänaapurimme jälleen murahtelee tuttuun tyyliinsä. Suomenkielisen version toimittaminen on ollut jo pidemmän aikaa emeritusprofessorien Timo Vihavainen ja Ohto Manninen ajatuksena – heidän suosituksestaan myös tämän kirjan kääntämiseen on Turvallisuuden tukisäätiö myöntänyt apurahan.

Salanimellä kirjoittava kirjan venäläinen tekijä on pyrkinyt kuvaamaan talvisotaa, sen taustaa ja yhteiskunnallista ilmapiiriä autenttisella aineistolla, jota hän itse on kommentoinut mahdollisimman vähän – dokumentit puhukoot puolestaan. Alkuteoksessa on yli 400 kuvaa, joista on valikoitu mukaan pilapiirroksiset ja valokuvat. Kuvat venäjänkielisistä sanomalehtiartikkeleista, kuten myös suurin osa muista tekstidokumenteista, on karsittu pois, mutta niiden sisältö on esitetty teoksessa käännöksinä, sisennettynä tekstinä.

Lehtikirjoituksissa ei aina ole mainintaa siitä, missä lehdessä kukin niistä on julkaistu. Enimmäkseen tekijä on käyttänyt Leningradin sotilaspiirin *Na straže rodiny* (*Isänmaan vartiossa*) -päivälehdessä tai niin ikään Leningradissa ilmestyneen kommunistisen nuorisoliiton *Smena*-sanomalehden artikkeleita. Käytännössä kaikki tuon ajan lehtikirjoitukset olivat kommunistipuolueen päälehdessä Pravdan artikkeleita, joiden toimittamisesta vastasi viime kädessä itse Stalin. Ne siis edustavat oman aikansa ”virallista totuutta”, jonka julistamista on tehostettu kaunokirjallisin ja huumorin keinoin.

Kirjoittajan käyttämät muut kirjalliset lähteet ovat enimmäkseen venäläisiä. Niistä ei ole suomennoksia, ja siksi lähteiden nimet on merkitty translitteroituina ja sulkuihin on annettu niiden suomenkielinen käännös. Jos alkuperäislähde on suomenkielinen, olen pyrkinyt löytämään sen. Kun alkuperäistä suomenkielistä lähdettä ei ole ollut mahdollista käyttää, olen tehnyt käännöksen käännöksestä.

Kun koko mittavaa kuva- ja tekstiaineistoa ei ole ollut mahdollista mahduttaa mukaan, ei esimerkiksi lehtiartikkeleita ole käännetty kokonaan, vaan olen joutunut niitä karsimaan ja lyhentämään. Pyrkimyksenä on kuitenkin ollut tuoda esiin aineiston monipuolisuus ja erityisesti se, kuinka kattavaa Suomen vastainen propaganda on ollut. Propagandan laatimiseen ovat osallistuneet taiteilijat ja kirjailijat, joiden piirroksissa ja runoissa suomalaiset esitetään valkosuomalaisina sotakiihkoilijoina tai vähä-älyisinä tshunnina. Silmiä avaavaa onkin ollut nähdä, miten mielikuvituksellisia kielikuvia vihollisleirin edustajiin voi liittää. Usein toistuvat pilkkalauseet ”Suomen kansaa sortavista mannerheimeistä, cajandereista, tannereista” tai ”puuhun ajetuista valkosuomalaisista matelijoista”. Kiinnostavaa on huomata, että kielikuvaston käytön perinteet jatkuvat yhä, onhan aivan viime aikoina Venäjän historiallisessa seurassa verrattu Suomen hallitusta ”uusnatsien eläintarhaksi”!

Käännöstyössäni olen saanut arvokasta tukea erinomaisilta historian ja sotilasalan asiantuntijoilta. Emeritusprofessori Timo Vihavaisen asiantuntemus käsiteltävästä aiheesta on aivan omaa luokkaansa. Lisäksi tekstissä on runsaasti sotilasterminologiaa, jonka suomentaminen ilman asiantuntevan sotilasasiantuntijan apua olisi ollut ylitsepääsemätöntä. Tästä avusta erityinen kiitos majuri evp., HuK Marko Eklundille. – Joistain asiakirjoista ei ole kuvan heikon laadun vuoksi voinut saada selvää, vaan teksti on jäänyt osittain arvailujen varaan. Erityisen haasteellinen tässä suhteessa oli marras-

kuun 1939 puolivälissä laadittu Leningradin sotilaspiirin 7. Armeijan operaatiosuunnitelma (Liite 8) Suomen armeijan tuhoamiseksi Karjalan kannaksella. Tässäkin asiakirjassa on erityisen paljon venäläisiä sotilasalan lyhenteitä, jotka ilman asiaan vihkiytyneen asiantuntijan apua olisivat jääneet avaamatta. Kääntämisen haaste on ollut myös se, että poliittiselta ja asevoimien järjestelmältään kahden erilaisen valtion käsitteet ja niihin liittyvä kieli poikkeavat merkittävästi toisistaan. Joissain tapauksissa yhtäläisten terminologisten ja käsitteellisten vastineiden löytäminen on ollut haastavaa, mikä vuoksi eksaktia sanatarkkaa käännoästä ei ole ollut mahdollista käyttää.

Vaikka talvisodasta on Suomessa julkaistu mittava määrä kirjallisuutta, voi tämä kirja avata suomalaiselle lukijalle uudenlaisen näkökulman.

Helsingissä 9.1.2025
Maija Dahlgren

Tekijältä

Ennen vuotta 1985 Neuvostoliitossa ei julkaistu yhtään perustavanlaatuista tutkimusta Neuvostoliiton ja Suomen välisestä sodasta 1939–1940. Asiaa käsiteltiin teoksen *Istorija Velikoi Otetšestvennoi voiny* (*Suuren isänmaallisen sodan historia*) ensimmäisessä osassa, jossa vuonna 1961 ilmestyi laaja artikkeli nimellä *Vooružonnyj konflikt i jego mirnoje uregulirovanije* (*Aseellinen konflikti ja sen rauhanomainen ratkaiseminen*). Ensimmäinen erillinen tutkimus oli N. I. Baryšnikovin, V. N. Baryšnikovin ja V. G. Fjodorovin kirja *Finljandija vo vtoroi mirovoi voine* (*Suomi toisessa maailmansodassa*). Tosin sen kirjoittajat kommunistisen perinnön alaisina jättivät huomiotta koko joukon epämiellyttäviä faktoja ja toistivat virheellisiä tietoja, mutta täydellinen hiljaisuus oli kuitenkin rikottu. Varsinainen unohduksen padon murtuminen tapahtui vasta Neuvostoliiton poliittisen järjestelmän luhistuttua vuonna 1991. Tuolloin koko Neuvostoliiton jälkeinen yhteiskunta kirjaimellisesti hukkui tietövyöryyn, ja kirjamarkkinoille ilmestyi ulkomaisten historioitsijoiden ja heidän venäläiskollegoidensa teoksia.

Kirjaa laatiessani olen pyrkinyt jättämään kommentit minimiin, jotta lukija pystyisi tekemään omat johtopäätöksensä itsenäisesti analysoimalla sekä ristiriitaisia tietoja vertaamalla. En pysty valittavasti aina saavuttamaan asettamaani tavoitetta, sillä läheskään kaikki lukijat eivät jaksakaan miettiä ja analysoida esitettyjä asiakirjoja, ja joskus puhdas propaganda-aineisto otetaan vastaan täytenä totuutena. Tämä seikka on pakottanut minut tulkitsemaan historiallista materiaalia toisin ja käyttämään tunnettujen historioitsijoiden teoksia ja poliitikkojen muistelmia.

Tämä kirja sisältää koko joukon asiakirjoja, jotka ovat Neuvostoliiton ja Suomen suhteiden historian tutkijoiden hyvin tuntemia. Arkistoaineiston ohella esittelen esimerkkejä neuvostolehdistön propagandasta tavoitteenani osoittaa, miten todelliset faktat sekoitettiin sepitteisiin, jotka ajan myötä kehittyivät yhteiskuntamme tajuntaan lujasti juurtuneiksi myyteiksi. Lehdistön kieli palvelee mielestäni erinomaisena välineenä saattaa lukija menneisyyden ilmapiiiriin, siihen raivoavaan vihamyrskyyn, joka edelsi Neuvostoliiton ja Suomen välisen sodan alkua.

Ihmiskunnan historiaan liittyvät jatkuvat sodat, jotka marxilais-leniniläisen opin mukaisesti jaetaan oikeudenmukaisiin (vapautussodat) ja valloitusotiin (aggressiiviset). Neuvostoliiton edustaja Kansainliitossa, Maksim Litvinov, määritteli aggression. Tämän määritelmän mukaisesti Neuvostoliitto erotettiin Kansainliitosta 14. joulukuuta 1939. Syynä siihen oli Josif Stalinin johdolla tehty kansojen rauhanomaisen rinnakkaiselon peruseriaatteiden karkea rikkominen. Immanuel Kant määritteli nämä periaatteet teoksessaan *Ikuiseen rauhaan* jo vuonna 1795.

Neuvostoliiton propagandakoneisto ponnisteli kaikin voimin, jotta naapurivaltioon tunkeutuminen voitaisiin esittää ”kansainvälisenä apuna” sorretulle luokalle, joka oli noussut kapinaan tilanomistajien ja kapitalistien iestä vastaan. Ensimmäisten rintamaepäonnistumisten jälkeen tämä fiktio paljastui, ”Suomen työläisten ja talonpoikien vapauttamisen” iskulause poistettiin ja ensisijaiseksi tehtäväksi tuli Neuvostoliiton luoteisten rajojen turvallisuuden takaaminen. Organisoituaan armeijan komentoketjun uudelleen ja keskitettyään päävoimat Viipurin suunnalle Työläisten ja talonpoikien puna-armeijan pääositasneuvosto onnistui kääntämään tilanteen rintamalla ja saattamaan Suomen armeijan murtumispisteeseen. Kun tie Helsinkiin oli jo miltei auki, Kremlin johto yhtäkkiä solmi rauhan Suomen vihatun porvarihallituksen kanssa

ja jätti ratkaisematta päätehtävän, jonka puolue ja hallitus oli asettanut puna-armeijalle 29. marraskuuta 1939. Miksi niin tapahtui, tulee lukijalle selväksi, kun lukee tämän kirjan.

O S A I

1 Matkalla suureen päämäärään

Vuonna 1941 Moskovassa julkaistussa kirjassa *Etih dnei ne smolknetslava* (Näiden päivien maine ei katoa) sivulla viisi on tärkeä lausunto, jota siteeraan tässä:

”Neuvostoliiton ja Suomen välistä sotaa ei pidä tarkastella erillään siitä vaikeasta kansainvälisestä tilanteesta, joka on syntynyt Saksan sodasta yhtäältä Englannin ja toisaalta Ranskan välillä. Syksyyn 1939 mennessä kansainvälinen tilanne oli vielä jännittyneempi. Englannin ja Ranskan liittouman hankkeiden vuoksi sodan vaara Neuvostoliittoa kohtaan voimistui. Englannin ja Ranskan liittouma yritti laajentaa sodan pesäkettä Pohjoismaihin ja Suomeen laskelmoiden, että Neuvostoliiton ja Saksan intressit Baltiassa törmäävät ja sillä tavoin kääntävät sodan kärjen vastoin maatamme. Lisäksi Englannin ja Ranskan liittoumalle oli eduksi saada haltuunsa Pohjoismaiden ja Suomen sillanpääasemat aseellisen hyökkäyksen varalta joko Neuvostoliittoon tai Saksaan tilanteen mukaan.”

Sivistynyt lukija ymmärtää heti, että tällainen mielipide neuvostokirjallisuudessa vallitsi vain siihen saakka, kunnes maailmantilanne muuttui ratkaisevalla tavalla. Natsi-Saksan hyökkäys Neuvostoliittoon tuli Stalinille yllätyksenä, sitä tuskin kukaan kiistää. Tällainen tapahtumien käänne ei kuulunut Neuvostoliiton sotilaspoliittisen johdon suunnitelmiin, sillä muutoin se olisi valmistautunut paremmin Saksan hyökkäykseen. Suunnitelmat vuodelle 1941 olivat todennäköisesti toisenlaisia. Suunnitelmat aina muuttuvat kansainvälisen tilanteen mukaan, ja juuri tähän jatkuvasti vaihtelevaan tilanteeseen

kiinnitänkin teoksessani päähuomion askel askeleelta, tiukasti kronologisessa järjestyksessä.

Ylläesitetyn sitaatin pääperiaatteen mukaisesti tarkastelen aseellisen konfliktin välittömien osapuolten, Neuvostoliiton ja Suomen, lisäksi myös maita, joilla oli siinä erityisen tärkeät roolit – Englantia, Ranskaa, Saksaa, Ruotsia ja Norjaa. Neuvostoliiton ja Suomen välisiä suhteita koskettaviin tapahtumiin liittyen minun on käsiteltävä myös Münchenin sopimusta. Vaikka itse konferenssi käytiinkin ilman Neuvostoliiton osallistumista eikä proletariaatin johtama valtio muodollisesti ole vastuussa Hitlerin rauhoittamisen seurauksista, nopeutti sen tulos Yleisliittolaisen kommunistipuolueen (bolševikit) historian lyhyen kurssin mukaisen pääidean toteuttamista, jonka Keskuskomitea hyväksyi vuonna 1938: ”...*ulkomaisen kapitalistisen intervention vaaran torjumiseksi on tuhattava kapitalistinen ympäristö, ja kapitalistinen ympäristö voidaan tuhota vain voitokkaalla proletariaatin vallankumouksella ainakin muutamissa maissa (...)* Tästä seuraa, että *proletaarin vallankumouksen voitto kapitalistisissa maissa on Neuvostoliiton työläisille elintärkeä intressi.*”²⁶

Leniniläinen idea rauhanomaisten suhteiden säilyttämisestä kapitalististen maiden kanssa niin kauan ”*kuin kapitalistit riitelevät keskenään siirtomaiden jaosta*” oli kulunut loppuun 1930-luvun loppuun mennessä. Toinen imperialistinen sota alkoi natsi-Saksan hyökkäyksestä Puolaan. Stalinin ja Hitlerin näkökulmasta pääsyyllinen oli Englanti – ”*maailman taantumuksen johtaja, maailman imperialismien selkäranka*”.

Päiväkirjamerkinnöissään 21. tammikuuta 1940 Kommunistisen internationaalien (Komintern) päällikkö Georgi Dimitrov kirjaa puoluetoverinsa Josif Stalinin sanat: ”*Maailmanvallankumous yhtenäisenä toimena on typeryyttä. Se tapahtuu eri aikaan eri maissa. Puna-armeijan toimet myös ovat maailmanvallankumouksen asia.*”²⁷

Neuvostoliiton ja Suomen välistä sotaa, kuten myös hyökkäystä Puolaan, käytiin alun perin ”Vapautusretkenä”, joka oli yksi askel matkalla maailmanvallankumouksen tavoitteisiin.

Talvisodan propagandassa oli samanlaisia aineksia kuin Venäjän nykyisessä hybridivaikuttamisessa

Tämä venäläistutkijan mittava teos tarjoaa ainutlaatuista, suomalaisille vähemmän tunnettua tietoa talvisodasta.

Kirja kuvaa tarkasti talvisotaa, siihen johtanutta poliittista tilannetta, sitä edeltäneitä neuvotteluja, Neuvostoliiton propagandaa, sodankulkua sekä lopulta sodan päättymistä.

Se valottaa venäläistä näkökulmaa suomalaisille tutusta aiheesta. Kuvatussa propagandassa on samanlaisia aineksia kuin Venäjän nykyisessä informaatio- tai hybridivaikuttamisessa.

Runsaasti kuvitetun dokumenttiteoksen lähteinä on käytetty arkistoja, tiedotusvälineitä ja alan kirjallisuutta. Esipuheessa kirjan merkityksellisyyttä avaa suomalaislukijoille emeritusprofessori Timo Vihavainen.

Timofei Malikov (nimimerkki) on venäläinen talvisodan asiantuntija ja historioitsija. Hänen tutkimuksensa ei vastaa Venäjän nykyistä poliittista linjaa eikä historiantulkintaa.

KL 92.73

ISBN 978-952-850-276-0

DOCENDO